

**HAK ARAMA BİLİNCİ
&
İKTİDAR**

**ÇELİŞKİSİNDE
BİREYSEL VE TOPLUMSAL
SORUMLULUK**

Muharrem BALCI

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

“Kurucular Kurulu’ndaki konuşmama BİSMİLLAH diyerek başladım. Bunu iki nedenle yaptım: Öncelikle, çok samimi bir biçimde Her şeye Kadir Olan’a, bize yardım etmesi için dua ediyordum; ikinci olarak da o, dîni özgürlüğün bir simgesi ve rejime itaatsizliğin açık bir işaretiydi.”

ALİ İZZETBEGOVİÇ

GİRİŞ

- ◆ Konu başlığından da anlaşılacağı gibi bu tebliğimizde esas olarak insani sorumluluklarımızı ve beraberinde de hak arama bilinci ile iktidar olgusu arasındaki çelişkiyi, bireysel ve toplumsal sorumluluklarımız kapsamında irdeleyeceğiz.
- ◆ Bireysellik ve toplumsallıktan söz edildiğinde konunun temeli insan ve insan fitratı olmaktadır.
- ◆ “Andolsun biz Ademoğlunu yücelttik; onları karada ve denizde (çeşitli araçlarla) taşıdık, temiz güzel şeylerden rızıklandırdık ve yarattıklarımızdan hepsinden üstün kıldık” (İsra-70)
- ◆ “Şayet biz bu Kur’an’ı bir dağın üstüne indirmiş olsaydık, andolsun onu Allah korkusundan saygı ile baş eğmiş, parça parça olmuş görürdün, İşte biz, belki düşünürler diye, insanlara böyle örnekler veririz” (59-Haşr-21)
- ◆ İslâm’ın en önemli şartı sayılan ve Allah’ın emri olan emr-i bil ma’ruf, nehy-i anil münker, aynı zamanda bir hak arama bilinci de oluşturmaktadır.

TARİHİ KESİT

- ◆ Türkiye'deki Müslümanların hak arama bilincinden bahsedebilmek için 1960'lı ve 70'li yılları beklemek gerekti.
- ◆ 1960'lara kadar insanımızın hak arama bilincinde, gerek teorik gerekse pratik anlamda ve '*kendi hukukuna malik olma*' anlamında çok az bilgi ve deneyimi vardı.
- ◆ Kendi öz kaynaklarından ve inançlarının hayat haline gelmesi için gerekli donanımlardan mahrum bırakılmış insanlar, 40 – 50 yıllık baskı ve sindirme uygulamalarından bunalmışlardı.
- ◆ Yüzünü Batı'ya dönmüş modernist inançlı ulus devletin, her türlü hukuki ve siyasi düşünce ve gelişimin kurucusu olma arzusu, bize öz kaynaklarımızdan hukuk üretme imkânı vermemişti.
- ◆ 80'li ve sonrası yıllarda ise tam bir konformizm hastalığına bulaştırıldık (Özalizm).

‘Bir Zamanlar Adanmıştık Hepimiz’

- “Özellikle 1980 İhtilâli ile birlikte kurulan la’yüs’el saltanat, ‘halkın iyiliği’ için silahları topladı, elleri kırdı ve kanı durdurdu. Kendi himmete muhtaç ilkelere kanunlar yaptı. Tonton bir adam, hepimize ‘orta direk’ olduğumuzu öğretti. Artık yabancı sigaraları ve paraları rahatça edinebilme özgürlüğüne kavuşmuştuk. Dış borç ve kredi itibarımız yükseldiği günlerde piyasalarda yaşanan genel canlanma sebebiyle, hakkı tanımlayan ve kapsamını genişleten birçok kavramı gündemimizden temizledik. Yerine, dış pazarlardan diksiyonu güzel –ama na’mahrem eli değmiş– nice kavram ithal ettik. Kiminin içini temizledik, doldurduk; kimini karıştırdık, bulaştırdık; kimini de uzlaştırıp barıştırdık. Liberal olduk, demokrat olduk, gelenekçi, modernist postmodernist olduk. Artık nihayet, ilim için ilim; para için para, sanat için sanat yapmanın yüksek kültürüne erişmiş bulunuyoruz.” (Hidayet, Şefkatli TUKSAL,)

İletişim ve Hukuk

- ◆ 1990'lı yıllarımız, hak arama bilincimizin gelişmesinde önemli katkıları olan yıllar oldu. Bu yıllarda kurulmuş ve hala devam eden kurumlarımız da hukuk üretebildiğimiz zeminler oldu. (Mazlumder gibi)
- ◆ Dikkatimizi yoğunlaştırdığımız önemli kavramlar ve olgular gündemimizi oluşturmaya başladı. Üretimimizin test zemininin toplum olmasına göre iki işlev önümüze gelmekte idi:
- ◆ **İletişim ve hukuk.** İletişim, bir bilgi toplumu olma, hukuk da bir hukuk toplumu olgusunu gündeme getirmektedir.

İLETİŞİM/BİLGİ TOPLUMU

- ◆ Bilgi toplumu konu edinildiğinde iki tür ilgiliden bahsedilebilir:
 - ◆ 1. Devlet aygıtı ve bu aygıttan haksız bir şekilde beslenenler;
 - ◆ 2. Teknolojiyi,
 - ◆ hukukun kitlelere tanıtılması ve benimsetilmesi (hukukun yaygınlaştırılması) faaliyetinde kullananlar veya
 - ◆ kullanması gerekenler.
- ◆ ‘iletişim toplumu’na ve ‘bilgi toplumu’na ulaşabilmek; bilgiyi ve teknolojiyi, bireyin ve toplumun özgürlüklerini geliştirmede, mutlu ve yaradılış esprisine uygun bir yaşam tarzı elde edilmesinde araç kılabilmeyle mümkün olacaktır. Aksi halde, bilgi ve teknoloji ve bunların bileşiminden oluşturulan kavramlar, kendi ellerimizle imal ettiğimiz zincirli ve tutsak bir yaşam için birer araç olacaktır.

Olgun Birikim'e Uyarılar

◆ **Bilgi toplumu**, bilginin en üst seviyede kitlelere ulaştırılabildiği bir toplum yapısını ifade eder.

◆ Yapılacak iş, yeni kuşağa

–teknolojinin imkânlarını en üst düzeyde kullanabilecek genç insanlara–

uygun heyecan ve **bilgi birikimi** ve **tarihi gerçekliğin ışığında bir gelecek tasavvuru** sunabilmektir.

Bunun için de, önce genç kuşaklara bu nimetleri sunabilecek çağdaşımız olan 'olgun birikimi' uyararak başlamak gerekecektir.

HUKUK TOPLUMU/HUKUK DEVLETİ

- ◆ Hukuk kuralları, fitrata ve evrensel değerlere aykırı olmayan ve etkili bir biçimde herkese eşit uygulanabilen bir hukuk düzeni, ancak bu düzenin gerektirdiği tüm koşulları öngörebilen bir toplum içinde gerçekleştirilebilir. Böyle bir toplumda hukuk, ‘karmaşksız’, ‘uyulabilen’ ve ‘etkili’dir. İşte bu topluma ‘**hukuk toplumu**’ adı verilebilir.
- ◆ Hukuk devleti de yine hukuk toplumu içinde mümkün olabilir.
- ◆ Hukuka inanmış kişi veya kurumların çoğunluğunu oluşturmadığı, hukuk toplumu evresine ulaşamamış kitleler yığınının, hukuk devletine ulaşabilmesi mümkün olmayacaktır.

BİREYSEL VE TOPLUMSAL SORUMLULUK

- ◆ Hukuk toplumunun, bir ‘bilgi toplumu’nda gerçekleştirilebileceğine inanmak; hukuk bilgisinin araştırılması, geliştirilmesi ve topluma ulaştırılmasını beraberinde getirmektedir.
- ◆ Bu nedendir ki ‘**kişi**’ ve ‘**kurum**’ların, sürekli bilgilerini tazelemesi, geliştirmesi, yenilikleri takip etmesi, kaçınılmaz bir ihtiyaç olmaktadır.
- ◆ Zira toplumun içinde bunaldığı sorunları tespit etmek, bunlara çözümler üretmek, toplumun geleceği açısından herkese ‘**bireysel ve toplumsal**’ sorumluluk yüklemektedir.

Referanslar

- ◆ Sorumluluk taşıyan birey veya kurumlara, öncelikle bilginin kaynak olarak kullanılması ve her türlü teknolojik imkânın değerlendirilmesi görevi düşmektedir.
- ◆ Toplumun inanç ve kültür yapısı ile gelenekleri ve istikbale ilişkin idealleri; toplumu bilgilendirmek için önemli referanslardır. Bu referanslar kullanılmadan yapılacak her tür düzenleme ve kurumlaşma, daha öncekiler gibi dönemsel olarak değiştirilmeye ve bozulmaya mahkûm olacaktır.
- ◆ Referanslar yerine sadece sloganların üretilmesi de bireysel ve toplumsal sorumluluğun ötelenmesi anlamına gelir.

Önemli Bir Zaaf Siyasi İktidardan Beklentiler

- ◆ Sloganlarla idare ederek bilgi ve hukuk toplumunun sadece siyasi iktidarlar eliyle gerçekleştirilmesini beklemek gafleti bizden sadır olmamalıdır. (Ceza Kanunu tasarısı gibi)
- ◆ Elbette ki siyasi irade hukuki düzenlemeleri yapacaktır. Ancak,
 - ◆ bazen icazetlerle kurulmuş,
 - ◆ bazen tek bir insanın iki dudağı arasına sıkışmış,
 - ◆ bazen parti iç disiplini uğruna ilkelerinden arınmış
 - ◆ siyasi partilerin ve mensuplarının, insanımızın bireysel ve toplumsal sorumluluklarının gelişmesine ve gerçekleşmesine katkılarının çoğu zaman olumsuz yönde olduğunu da görüyoruz.

Sorumlulukların Ciro Edilmesi

- ◆ Sivil öncelikler ve siyasi partiler içinde kendilerini görevli sayan insanların bir kısmı, zaman zaman üzerlerindeki görevleri liderlerine, ağabeylerine, üstatlarına, komisyonlara, uluslararası kuruluşlara ve süper güçlere ciro ettiklerini görüyoruz.
- ◆ Bu halleriyle, kendileri düşünmeyen, kendileri için düşündüklerine inandıkları insanlara sadece tabi olan insanlar haline dönmektedirler.

Allah'ım, akidemi sorunlarımın elinden kurtar

- ◆ Günümüzde, siyasi partilerin, iktidarların, bürokrasinin çalışmalarını yeterli görenler bir rehavet içine düşmüşlerdir. Kendileri yerine konuşanların söylemleri ile iktifa eder hale gelmişlerdir.
- ◆ Birisi hislerine tercüman olmuş ise, bu onu rahatlatmaktadır.
- ◆ Allah insanları sınamaktadır. Müslümanların Allah'ın dinine sahip çıkmaları halinde dinleri korunacaktır. Aksi halde korunan şey sadece insanların kuruntusu olacaktır.
- ◆ Ali Şeriatî'nin duasını hatırlayalım; **“Allah'ım, akidemi sorunlarımın elinden kurtar. Âmin.”**

Adanmışlık/Asketizm/Allah İçin Ne Yaptın

- ◆ “Bu gün Allah (tabii ki kulları için de) için ne yaptım” sorusuna tatmin edici cevaplar alabiliyorsak mutlu olabiliriz.
- ◆ Bir hukukçu olarak adaletin tesisi ile ilgili çalışmalarımız ve örnekliğimiz ne durumdadır? Toplum yapısının gereği olabilecek hukuk üretim ve uygulama çalışmalarına katılıyor, adaletin dağıtımında rol almaya çalışıyor muyuz?
- ◆ Mazlum ve hakları gasp edilen insanlara,
 - ◆ “bir daha bu haksızlıkların yapılamayacağı,
 - ◆ ‘mazluma kimlik sorulamayacağı’,
 - ◆ haksızlıklara karşı kendilerini savunacak hukukçuların bulunduğu”na
- ◆ ilişkin çalışmalar yapıyor muyuz? Yoksa hukukçuluk (avukatlık, memurluk, noterlik v.b.) bizim için başka bir meslek icra edemeyeceğinizden dolayı sadece bir ticaret veya ikbal kapısı mıdır?

- ◆ Veya bir öğretim üyesiyiz. Hukuk öğretimi ve eğitimi ile ilgili öğrencilerimize ne gibi donanımlar kazandırıyoruz? Kendimiz gibi öğretim elemanlarını, topluma örnek ve önderlik edecek şekilde oluşturduğumuz kurumlarda istihdam edebiliyor muyuz? Onların bireysel ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmelerine yardımcı olabiliyor muyuz? Yoksa akademik kariyerimiz, bize verilecek ‘paye’lerin en yükseği midir?
- ◆ Bireysel sorumlulukları yerine getirebilmek için kurumlar kurmak, geliştirmek, projelendirmek, topyekûn Allah’ın ipine sarılmak için topyekûn mücadeleyi esas almak zorundayız.
- ◆ Ancak bu mücadelede önümüze çıkarılan önemli engeller, dayatılan planlar, **dönüştürme projeleri** bulunmaktadır. Önce bu projeleri görmeye çalışmalıyız.

DÖNÜŞTÜRME PROJELERİ VE MÜSLÜMAN TİPİ

- ◆ *Dikey Olarak Müslüman - Yatay Olarak Amerikalı*
- ◆ *Avrupalı Tipler - Avrupa İslâmı Projesi*
- ◆ *Büyük Ortadoğu Projesi*

İki Uçlu Tehlike

- ◆ İki uçlu tehlike:
- ◆ Tehlikenin bir ucu Amerikan sürümlü, özellikle henüz Amerikanlaşmamışlara özendirilen ve giderek de yer bulan İslâm anlayışı;
- ◆ diğeri Avrupa versiyonlu, Batı kültürüyle uzlaşmış ‘Avrupa İslâmı’dır.

Dikey Olarak Müslüman

- ◆ **Amerikan versiyonu/sürümü;** Bu proje, İslâm'ı salt teolojik bir olgu olarak görüp, Müslümanlar arasında bir dayanışma gerçekleşmesine, İslâm'ın bir toplumsal kimlik olarak anlaşılmasına engel olmak ve bunun yerine Amerikan kimliğinin oluşmasını sağlamayı amaçlamaktadır.
- ◆ Bu eğilimi temsil eden Amerikalılar, “**dikey olarak Müslüman**” “**yatay olarak Amerikan**” olduklarını iddia etmektedirler.

Yatay Olarak Türk

- ◆ Varılmak istenen nokta, öncelikle, kimliklerin iman-amel ilişkisi boyutundan arındırılarak **'bireysel sorumluluk ekseninde'** "sadece" soyut Allah inancı ve İslâmi kuramlarla **'dikey olarak'** Allah'a bağlı Müslüman tipi oluşturmak.
- ◆ İkinci olarak da **'toplumsal sorumsuzluk ekseninde'** toplumsal parçalanmayı ifade eden ve sadece siyasi sisteme uyum sağlama (düzenle düz olma) şeklinde tezahür eden **'yatay olarak Türk'** kimliği oluşturmaktır.

Avrupa İslam'ı

- ◆ **Tehlikenin Avrupa sürümü de;** görüntü itibariyle yerel olarak İslâm Dininin temel ilkeleriyle, çağdaş(!) Avrupa'nın gerçeklerinin telif edilmesi, kültür ve dinin temel ilkelerinin birbirlerinden ayrılması ile göçmenlerin anavatanlarıyla olan irtibatlarının kesilmesini amaçlamaktadır.
- ◆ “**Avrupa İslâmı**” adı verilen bu projeye göre, Demokrasi laikdir ve ekonomik gelişimle mantık sınırlarında tanımlanabilir.

El-Farabî Örneği

- ◆ Bessam Tibi'ye göre; “9 ve 10. yüzyıllarda etkisini sürdüren ilk büyük İslâmi düşünür el-Farabi Türk kökenliydi. O, temel kitabı ‘İdeal Devlet’de modelini akıl üzerinde yerleştirdi, din üzerine değil. Ekonomi, medeniyet ve devlet başarılı olabilmek için laik bir zeminde şekillenmelidir. Türkiye bu konuda çok önemli bir deneyime sahiptir.”
- ◆ Avrupa İslâmı'nı besleyen önemli bir faktör de ‘**Dinlerarası Diyalog**’dur

Dinlerarası Diyalog ve BOP

- ◆ Gittikçe azalan bir nüfusa dayanan Batı'nın, ancak dışarıdakilerin yeni kültür taşıyıcıları olarak cezbedilmesi halinde hayatta kalabileceği düşünülüyor. Bu düşünce, toplumsal ve kültürel hayata dinamizm katabilecek 'devşirmeler'e ihtiyaç duymaktadır.
- ◆ Yukarıda yaptığımız tespitler ve izahlar, her iki projenin birbirine yakınlığını ortaya koymaktadır. Bu projelerin '**Büyük Ortadoğu Projesi**' ile birlikte değerlendirilmesi gerekir.

Sekülerleştirme/Protestanlaştırma/ Muhafazakârlaştırma Projeleri

- ◆ **Sekülerlik**, Yahudi ve Hıristiyan geleneğinde, din adamı olmayan kişi anlamındadır. Ancak burada akli mutlaklaştırıcı ve aşkınlığı reddeden modern zamanlara ait düşünceler bütünü içindeki anlamıyla ele alınacaktır.
- ◆ Aslında sekülerlik, ‘**dine müdahale etme**’ anlamında kullanılmaktadır.
- ◆ Seküler anlayış, dini özne olmaktan çıkarmış, nesneleştirmiş, dine müdahale etmiştir.

Sekularizasyon

“Değişik tanımlamalarda da sosyolojik bir tanım olarak **sekularizasyon**,

- ◆ dinî düşünce, muamelât ve kurumların sosyal önemini yitirdiği bir süreç (Brayn Wilson),
- ◆ dinî inançlar, ibadetler ve cemaat duygusunun toplumun ahlâki hayatından uzaklaştırılması (Viktor Lidz),
- ◆ mistisizm dâhil tüm dinî konu ve tutumlara karşı tam ilgisizleşme (Daniel L. Edwards),
- ◆ yarı paganlaşma (El Wood),
- ◆ kilisesizleşme (Peter L. Berger)”

gibi çeşitli yönlerden tanımlanmıştır.” (Ramazan Altıntaş - Din ve Sekülerleşme)

Cemaat – Devlet İlişkisi

- ◆ Tüm bu tespitlerden çıkabilecek sonuç; sekülerizmin akli dini bağlardan arındırarak bir vicdan meselesi haline getirmesi olmuştur.
- ◆ Süreç içinde dinî sekülerleşme İslâm dünyasına da bulaşmıştır.
- ◆ Bu karışıklığın temelinde geçmişin pragmatik ilişkilere dayanan ve karşılıklı tavizlerle ayakta duran **cemaat-devlet ilişkisinin** yattığı ifade edilebilir.

Dünyevîleşmek

Dünyevîleşmek, iktisadî hayatta dinî metin ve otoritelerin referans kaynağı olmaktan çıkması ve bütün dikkatin “insanın bu dünyadaki faydasına” yöneltilmesi, maddî verimliliğin (üretkenliğin) “*her şeyin ölçüsü*” olarak kabul edilmesi şeklinde tezahür etmektedir. (Ramazan ALTINTAŞ)

Rızk – Bereket – Er-Rezzâk RİSK

- ‘Müslüman tecrübede’ rızk, bereket ve “*er-Rezzâk*” arasında çok yakın bir ilişki ağı mevcuttur. “Er-Rezzak”, rızk veren anlamında Allah’ın isimlerindedir. Kapitalistleşme süreci yaşamamış toplumumuzda ekonomik faaliyet “rızk” kavramıyla bütünleşmiş, israf kavramı da gereksiz tüketim anlamına kullanılmıştır.
- Kapitalist Batı’da ise ‘**risk**’ kavramı egemendir. Modernitenin sekülerleştirici etkisiyle Müslüman bilinçte ‘rızk ve israf’ gibi kavramların anlamlarında bir buharlaşma süreci yaşanıyor. Buna “*dilin seküleşmesi*”, ‘kavramları kelimenin asıl yüklendiği anlamlardan soyutlamak’ diyebiliriz. (Ramazan ALTINTAŞ)

Protestanlık ve Sekülerleşme

- ◆ **Protestanlık** ile sekülerleşme arasında çok yakın bir ilişki vardır. Protestanlık ibadete ilişkin aygıtları olabildiğince asgari düzeye çekerek, adeta ibadeti, meslek ahlâkı ile dondurmuştur.
- ◆ Protestanlık, dine adanmışlığı (asketizmi) dışladıktan sonra meslek sahibi olmak istemeyen işsizlere, meslek sahibi olup da tembellik edenlere, mesleklerinde başarısız olmuşlara ve hatta fakirlere karşı da düşmanca bir tavır sergilemiştir. Protestan inancı kadercidir.
- ◆ Artık dünyada cehennem, ahirette cenneti yaşamak gibi dinsel bir inancın yerini, özellikle kazananlar için her iki dünyada da cenneti yaşamak gibi “kapitalist” bir inanç almıştır:
- ◆ Kazanmak, her zaman kazanmak. Ne kadar kâr edersen her iki dünyayı da o kadar kazanırsın anlayışı.

Oryantalist İddia

- ◆ Burada bizi bekleyen ve hep müşahede ettiğimiz bir tehlikeye daha dikkat çekebiliriz:
- ◆ Bir oryantalist iddia şudur: “Müslüman toplumların yapısı ile Batılı Hıristiyan kültürün dinamik evrimsel özelliği arasında zıtlık vardır. İslâm toplumları fetihçidir, Batı Hıristiyan toplumları ise üreticidir. İslam toplumlarında müteşebbisler için özgürlük yolları kapalıdır. İtaat etme tutumunu beslediği için kadercilik toplumun genlerine işlemiştir. Böyle bir tutumda üretim gelişmez. Hıristiyanlıkta ise, demokratik bir sanayileşme yolunda gelişen ve olgunlaşan akılcı, ilerlemeci bir toplumun tohumları barınmaktadır.” (Ramazan ALTINTAŞ)

Misyon Üretimi

- ◆ İnsanımızın bu sarmaldan kurtulması için Protestan anlayışına sarılması değil, aksine vahyi ilkeleri yeniden gözden geçirmesi, vahiyden arındırılmış/ sekülerleştirilmiş din anlayışının etkisinden çıkarak, fakat mistikleşmeden, aynı zamanda da dünyevileşmeden gerçekçi bir misyon üretmesi gerekmektedir.
- ◆ İşte konunun tam burasında, protest yaklaşımıyla teslimiyetçi yaklaşımın aynı yelpazenin birer ucu gibi görüldüğü, ancak çoğu zaman da iç içe geçtiği bir durumla, günümüzün en çok tartışılan kavram ve olgusuyla karşı karşıya kaldığımızı görüyoruz. Muhafazakârlık...

Muhafazakârlık

- ◆ Muhafazakârlık modernliğe karşı ilk tepki olarak alındığında;
 - ◆ “sekülerleşmeye,
 - ◆ hızlı devrimci değişime,
 - ◆ hukuk alanında da resepsiyona,
 - ◆ geleneğin ve tarihin dışlanmasına karşı çıkış”

olarak okunabilir. Bu tarz muhafazakârlık felsefi temelleri olan bir muhafazakârlık türüdür.

- ◆ İkinci ve **reddettiğimiz muhafazakârlık** tarzı ise, Amerikan tarzı siyaset anlayışının ve toplum kurgusunun, geç dönem kapitalizmin ve küreselleşmeci ekonominin değer sistemi olarak gündeme getirildiği **neo-muhafazakârlıktır**.

Dinci Toplum Mühendisleri

- ◆ Din ve devlet işleri ayrımında Ali Fuat Başgil'den mülhem

“dinin devlete karşı nisbî de olsa bir muhtariyet içinde ahlaki ve manevi hayatın nizamı olarak hüküm sürmesine izin verilmesi”

şeklinde tezahür eden muhafazakâr demokrasi anlayışı (Yalçın Akdoğan), onun modernizmden ve sekülerleşmeden ne denli etkilendiğinin kanıtı sayılabilir.

Aynı şekilde, ‘paranın dini olmaz’ özdeyişi (!) ve yine ‘dine dayalı siyaset yapılmaması’ anlayışı bir bakıma dini tarif eden ve alanını sınırlayan seküler bir yaklaşımdır, hatta seküler anlayışla bir nevi ‘toplum mühendisliği’dir. (Akif Emre)

- ◆ Ayrıca siyasetin bir uzlaşısı olduğu görüşü muhafazakâr demokrasinin önemli bir vurgusudur. Bu görüş, tavizler vererek elini zayıflatmayı ve sonunda bir teslimiyeti mi getirecek, yoksa iktidar gücüyle hizaya sokmayı mı getirecektir?

Milli ve Evrensel Muhafazakarlık

- ◆ Bu çerçevede, “milli muhafazakârlık çizgisini asalak seçkinlerin ayrıcalıklarının değil, millet varlığının muhafazası; evrensel muhafazakârlık çizgisini de evrensele hâkim olan ABD odaklı bir sermaye oligarşisinin stratejisi” olarak okuyan Özel’e katılmamak mümkün değil.
- ◆ Dikkat edildiğinde görülecektir ki muhafazakârlık ve muhafazakârlar, tarihsel olarak da, felsefi olarak da her zaman pragmatist olmuşlar, ‘değişim’ adına çıkarları önceleyen bir siyasi tutumu benimsemişlerdir.

Demos'a Dahil Olmak

- ◆ Bu yüzdendir ki Tek Parti döneminin gerçekleştirmekte zorlandığı çağdaşlaşma uygulamalarının çok partili hayatta muhafazakâr partiler eliyle gerçekleştirilen 'toplumsal değerlerle barışık Batılılaşma projesi', aksini söyleseler de muhafazakârların eliyle dayatılan rafine bir toplum mühendisliği örneğidir. (Akif Emre) Amiyane tabirle 'daha önce de gördüğümüz oyun'un yine 'demos'a dâhil olmak isteyenler eliyle yapılıyor olması ilginçtir. Atina'da Demos dışından birinin Demosa dâhil olmak istemesi ve olması onun özgürlüğe kavuşması anlamına geliyordu. Ancak Türkiye'de özgürlüğünü kaybetmek anlamına geliyor.
- ◆ Aslında demosa dahil olmak isteyenlerin de bir özgürlük mücadelesi içinde olduklarını varsaymaktayız. Fakat özgürlüğün, özgürlükten vazgeçmeyle kazanılamayacağı, aksine mücadele gerektiği izahtan varestedir.

Dikkat

İşte burada bir '**alt yapı sorunu**' ile karşı karşıyayız. Bu konunun süjesi öncelikle hak arama bilincine sahip aktivistlerdir. Yapılacak iş bu günden yarına topyekûn bir çalışmayı gerektirdiğinden konuyu da yine topyekûn mücadele mantığı ile değerlendirip, muhatabı da henüz '**mesleği**' '**müteşebbisliğe**' '**terfi ettirmeyen**' bilinçli aktivistlerden seçmenin gerekliliğine işaret ediyoruz.

ÖZGÜRLÜK – HUKUKSAL KRİZ İLİŞKİSİ

Hak arama bilincimizi ve hak arama pratiğimizi tek başımıza değil, sivil inisiyatifler ve öncelikler içinde ve kurumsal anlamda bir hak arama misyonu belirleyerek oluşturabiliriz. Bu sivil öncelik içerisinde misyonumuzu ve sorumluluklarımızı, örneklik oluşturabilecek bir vizyona kavuşturmamız gerekmektedir. Bunun için de bazı hedefleri şimdiden belirlemeliyiz.

Gelecek Tasavvuru

Hedeflediğimiz bir dünya ve yaşam biçimi, ütopyalarımızın ve aynı zamanda gelecek tasavvurlarımızın, geleceğe ilişkin projelerimizin de temelini oluşturur. Ütopyanın en önemli vasfı mevcut hali olumsuzlamak, geçmişe duyulan özlem veya bir gelecek tasavvurudur.

Misyon Belirleme

- Bu krizi aşabilmek için tecrübî bilgiden de yararlanarak ilk elde yapılabilecekleri sıralayabiliriz:
- Bireysel ve toplumsal sorumluluklarımız kapsamında önce kişisel, toplumsal ‘misyon belirleme’lerimizi yapmak;
- Misyonumuza uygun gelecek öngörülerimizi gerçekleştirebilecek yöntem ve faaliyet tespitlerimizi, ‘vizyonumuzu’ gerçekleştirmek;
- Düşünce temellerimizi, olmazsa olmazlarımızı, sabitelerimizi kavramsallaştırmak, yorumlamak ve yaygınlaştırmak;

Kariyer kaprisleri ve hayatı erteleme

- ◆ Bu kilit sözcükleri teorik zeminlerinden alıp hayatımızın birer parçası, olmazsa olmazları haline getirip, tüm insanımızın bilgisine ve hayatına sokmak;
- ◆ Bu hedefe ‘**kariyer kaprisleri**’ni tatmin ederek veya ‘**hayatı erteleyen**’ bir tembellikle varmak değil, farklı ancak yapıcı bir tartışma sürecinde, eklenerek, bütünleşerek, bütünleştirerek ulaşmaya çalışmak;
- ◆ Hukukun yaygınlaştırılmasını, temel hak ve özgürlüklere ilişkin topyekün mücadelenin bir parçası olarak görmek, bir ‘dönüşüm projesi’ olarak algılamak.

Adanmışlık Kuramı Kapsamında

- ◆ Gerçekleşmesini hayal ettiğimiz, uğrunda mücadele ettiğimiz bir dünya tasavvuru için, **adanmışlık kuramı** içinde mesafeler alabiliriz.
- ◆ Ancak, tüm bu farazi ütopya ve misyon yüklemesi yeterli olmamaktadır. Hukukun yaygınlaştırılmasını ve adaletin eşit ve orantılı olarak dağıtılmasını isteyenler, hukuksal krizin aşılmasının ve tabii ki tüm bunları yapabilecek donanımın üzerinde durmaları gerekir.

Özgürlüklerin Teminatı Olmak

- ◆ Pratik anlamda da bu süreç bir sivil toplum mücadelesi olarak algılanabilir ve adlandırılabilir. Ancak bu algımız ve adlandırmamız **'liberal-sivil toplumcu arka plan'a dayanan pasifist ve umutsuz tezlerin** odağından kaynaklanmıyor. Aksine, her bir gerçek aktivistin ve tabii ki hukukun yaygınlaştırılmasına inanan ve uğraş veren hak aktivistinin diğerine söz verdiği gibi **"özgürlüklerin teminatı olmak"** özverisinden kaynaklanıyor.

ÖZGÜRLÜK

- ◆ **Özgürlük**, pasifizizm çemberini kırma azmi ve çabasıyla donatılmış, özgür ve onurlu insanların dünyasında, şu an ve gelecek için, her yerde, düşünsel ve eylemsel pratikte, üstün bir adanmışlık bağlamında var olabilmekle mümkün.
- ◆ **Özgürlük**, “izzet ve kudreti Allah’ın ve Allah’ın mazlum kullarının yanında arama” keyfiyetidir. İsyandan, içi boş feverandan bağımsız ve bağlantısız; bir duruş, bir konumdur.
- ◆ “Varlığını kendi çabalarıyla meşrulaştırmaya çalışan özerk bir birey, kendisinin ebedi kölesidir”. Eric HOFFER, “*AKLIN MUHTERİS ÇAĞI*”, s. 20.

Pasifist Salgın – MÜdahaleci Yaklaşım

- ◆ Konuyu sadece karşıtlarının kötü misal pratiklerine (28 Şubat gibi) endeksleyen yaklaşım, taşıdığımız misyona aykırı düşer ve omuzlarımızdaki yükü çamura atmak anlamına gelir.
- ◆ Bir bakıma bu metot tercih edildiği için oluşan pasifist salgın, müdahaleci ve etkin yaklaşımlar ortaya koymamıza engel olmuştur.
- ◆ Genellikle kriz dönemlerinin sonrasında teorik atılımlar ve açılımlar yoğunlaşır. Bu yoğunlaşma politik krizle teorik krizin üst üste binmesine ve bunlar arasında bir gerilim yaşanmasına ve krizin katmerleşmesine sebep olur.

Polemikçi Tavır veya Kenar Gezme

- ◆ Krizin yoğunluğunda suspus olmuş teorisyenler ve kaybedecek çok şeyi olanlar, rehabet ortamı başladığında polemikçi tavırlarıyla önce söylemi kirletirler. Kürsüler bir bakıma insanların politik dans çeşitlerini sergiledikleri alana dönüşür.
- ◆ Öte yandan, gerekli teorik donanımı toparlayamamış acemi pratisyenler de hayata ve çevresine müdahale edecek özveriyi kendilerinde bulamazlar. Halbuki hayat onların müdahil olmaları için önlerine bir çok fırsat sunmaktadır. Bu fırsata rağmen donanımsız olmaları yüzünden devasa hale gelmeden yükü sırtlama becerisini gösteremezler. Devasa hale geldiğinde de yükün altında ezilirler veya ezilmemek için kenar gezmeyi tercih ederler.

HUKUK VE İKTİDAR MÜCADELESİ

İktidar ifsad eder, mutlak iktidar mutlak ifsad eder. (Lord Acton)

- ◆ Toplumumuz, insanımızın kimlik ve kişilikleriyle, özverili yaşamlarıyla oluşturduğu bir yapı; ve sahip olduğu kültürel birikim de hukuk alanında önemli bir deneyime ulaşmış durumdadır.
- ◆ Diğer taraftan toplumumuz içinde yaşamının imkânsız hale getirildiği bir cumhuriyetin bireyleri halindedir. Ve uzun bir politik sürecin sonucunda yıllardır gerçekleşemeyen tek başına iktidar sonucuna ulaşıyor. Bunun üzerinde durmak gerekir.

İktidar Aymazlığı

- ◆ Dikkatli değerlendirildiğinde gelinen son siyasi nokta –siyasi istikrarın yanı sıra- olumsuz iki ayrı sonucu da doğurmaya gebedir: Birisi, Cumhuriyetin bütün imkânlarını nispeten elinden kaçırmış ve tekrar elde etmeye çalışırken her türlü yöntemi deneyebilecek kadar gözü dönmüş bir kesimin saldırganlığı. Diğeri de, yerel veya merkezi yönetimlerde Cumhuriyetin imkânlarını ele geçirmeye çalışan, seküler, muhafazakâr demokrat, henüz kimlik ve kişilik anlamında hangi siyaseti üreteceğini belirleyememiş iktidar aymazlığıdır.

Kayıtsızlık ve Dert Edinme

- ◆ Hukukçuları ve hukukun yaygınlaştırılmasını isteyenleri bekleyen bir başka tehlike de kayıtsızlıktır.
- ◆ Kayıtsızlık, sayısal etkinlik veya etkisizliği gerekçe sayıp gücün sadece gövdeden veya kafa sayısından ibaret olduğu korkusuna kapılarak duyarsızlaşmaktır.
- ◆ İşte bu bir '**gizli inkar**'dır. Önümüze açılan onurlu uğraşın imkânlarını ve müjdelenen sonuçlarını görmeyip, payımıza düşürülen şeytani oyunun parçasına takılmak. Bu, aptalca oyuncaklarla oylanmak ve sadece kof ideolojik beslenmelerle iktidarı veya muhalefeti sürdürmek arzusudur. Görece 'güç ilizyonu'nun vehmettirdiği iktidar oyunu veya sol literatürde '**burjuvazinin ahırına girmek**' olarak tabir edilen '**hastalıklı muhaliflik oyunu**'nun kimine gına getiren, kimine de geniş getirten bezginliği, oylanması.

Sağcılaşmak

- ◆ Sonuç iki türde karşımıza çıkmaktadır:
 - ◆ Birincisi, arızî muhalefet gösterileri sonunda karşıtının kurumlarını meşrulaştırmak;
 - ◆ İkincisi, iktidar imkânlarının dünyaya nizam vereceği kuruntusunu iselleştirmektir.
- ◆ Her iki duyguyu ve olguyu ‘sağcılaşmak’ olarak da tanımlayabilirsiniz.

Hastalıklı Muhalefet Oyunu

- ◆ Hukuku ‘insanlık için insanlığın ortak değerleri’ ve ‘fitrata uygunluk’ olarak kabul edenler, hastalıklı ve belirsiz muhalefet oyunu oynamayı onurlarına yediremezler.
- ◆ Bizim işimiz özgürlüklere yelken açmak olacaktır. Kimilerine baş döndürücü güzellik gibi gelen isyana benzer özgürlük savaşı. Bu sonuç salt iktidar nimetleri ile de gerçekleşmez. Öyle olsaydı muhalefetten iktidara yerleşen güç düzenleri adaletin eşit dağıtıldığı ülkeler olurdu.

Özgürlük / Tarihi Gerçeklik İlişkisi

- ◆ **Özgürlük**, özgürlüklere karşı savaş veren kurulu düzenin kurumlarına sistemli ve donanımlı muhalefettir. Kimliğimizi saklamadan, eğip bükmeden, kimliğimizle, bilgimizle, deneyimimizle ve hukuk misyonumuzla muhalefet.
- ◆ Özgürlüğümüzü gelecekteki ‘belirsiz kazançlarımıza (ütopyalarımıza)’ değil, geçmişteki ‘**tarihi gerçekliğimize**’, günün konumuna ve konumumuza endekslenmiş ‘**gelecek tasavvurlarımıza** (ütopyalarımıza)’ uyarlayacağız.

Düzenle Düz Olmak

- ◆ İçinde yaşadığımız düzene teorik ve pratik anlamda uyumlu yurttaş olarak hayatı devam ettirmek elbette birçok avantaj ve imtiyaz sağlamaktadır. Bir önemli avantajı da, artık sorumluluğu paylaşmış veya üstlenmiş bir iktidar vardır ve birçok işi yurttaşlar adına yapmaktadır. Düzenle sorunsuz bir yaşam sürüldüğünde, sistem içinde yaşanan gerçekler artık pek fazla ilgilendirmez. Nasıl olsa uyuşmazlıkların çözümü için bir siyasi iktidar belirlenmiştir.

Siyasi Sorum(suz)luluk

- ◆ Dışarıdan etkilemeyle veya muhalefet ederek çözümün bir parçası olmaya çalışmak dışlanmayı, tecrit edilmeyi beraberinde getirecektir. O halde yapılacak iş, iktidar yapısı içinde veya çevresinde yer almaktır.(!)
- ◆ Böylece bizzat yaratmadığınız sorunlardan sorumlu olmadığınız gibi bir düşünce ile yeni çıkacak sorunları bekler ve çözmeye çalışırsınız. Eski sorunlar sorumluluk alanınızın dışına çıkmıştır. Veya siz devralınan sorunları çözmek konusunda özgürsünüz.

SON KARAR

–SORUMLU GELECEK KAYGISI–

(Düşünsel ve Eylemsel Süreç İşçiliği)

- ◆ Bu çalışma ile önerilen; kariyer, maddi birikim, yetki gibi tasalardan arınmış bir *‘süreç işçiliği’*dir. Bu öneri, tarihi gerçekliği en yüksek derecedeki olgulardan birini işaretliyor.
- ◆ Burada ayrıca farklı ve önemli argümanlar da ileri sürülebilir. Özellikle iletişim, teknolojinin kullanımını v.s. gibi. Teknik anlamdaki tüm önerilerin, konuya ilişkin **“düşünsel ve eylemsel süreç işçiliği”**nin kabulüne ve uygulama niyetine bağlı olduğunun bir kere daha altını çizmeliyiz.

Topyekûn m¼cadelenin parçası olan bir süreç işçiliği

- ◆ Öyle bir süreç işçiliğidir ki önerilen; **teknik ve teorik donanımı üst seviyede algılayabilen ve kuşanabilen, misyonu belirli, vizyonu tanımlı, bireysel ve toplumsal sorumluluklarla dertlenmiş, nihai adanmışlıkla yoğrulmuş inanç sahibi, tarihi gerçekliğe uyarlı bir geleceğe kilitlenmiş, kişilik yarılmasına tutulmamış, hayatı parçalı görmeyen, topyekûn m¼cadelenin parçası olan bir süreç işçiliğidir tanımlamaya çalıştığımızız.**
- ◆ Böylesi zor görünümlü, fakat tüm gelecek kaygılarını elinin tersiyle itebilecek kadar mutluluk verici bir hazzın, özellikle gelişmiş bireyselliğimizizin ve kurumsallığımızızın desteklediği bir alt yapı çalışmasıyla oluşabileceğine işaret ediyoruz.

TEBAA VE İTİZALCİLER

(İtaat edenler ve karşı çıkanlar)

İnsanlar var ki güçlü iktidarlara hayrandırlar; disiplini ve ordularda görülen, amiri ve memuru belli olan düzeni severler. Yeni kurulan şehir semtleri, sıraları dosdoğru ve cepheleri hep aynı olan evleriyle onların zevklerine uygundur. Müzik bandoları, formaları, gösterileri, resmi geçitleri ve bunlar gibi hayatı “güzelleştiren” ve kolaylaştıran şeyleri beğenirler. Bilhassa her şey “kanuna uygun” olsun isterler. Bunlar tebaa zihniyetli insanlardır ve tabi olmayı; emniyeti, intizamı, teşkilatı, amirlerince methedilmeyi, onların gözüne girmeyi severler. Onlar şerefli, sakin, sadık ve hatta dürüst vatandaşlardır. Tebaa iktidarı, iktidar da tebaayı sever. Onlar beraberdır, bir bütünün parçaları gibi. Otorite yoksa bile tebaa onu icad eder.

- ◆ *Öbür tarafta mutsuz, lanetlenmiş veya lanetli ve daima gayrı memnun bir insan grubu vardır. Bunlar hep yeni bir şey isterler; ekmek yerine daha ziyade hürriyetten, intizam ve barış yerine daha ziyade insanın şahsiyetinden bahsederler. Geçimlerini hükümdara borçlu olduklarını kabul etmeyip, bilakis, hükümdarı da kendilerinin beslediklerini iddia ederler. Bu daimi itizalciler umumiyetle iktidarı sevmezler, iktidar da onları sevmez. Tebaa, insanlara, otoritelere, putlara; hürriyetçiler ve isyancılar ise tek bir Tanrı'ya taparlar. Putperestlik köleliğe ve boyun eğmeye nasıl engel teşkil etmiyorsa, hakiki din de hürriyete mani değildir.*
- ◆ *Bu iki gruptan hangisine mensup olduğunuza kendiniz karar verin.*

ALİ İZZETBEGOVIÇ